

завести родину, бути щасливим, «як дурак на святі». Але кожного разу, коли подібне бажання виникає, серце починає промовляти голосом совісті, що такий шлях не є шляхом життя, а є шляхом смерті.

Грунтовною видається і тропіка сонета. Перший рядок розпочинається з антитези, де поєднані в одному значенні диявол та бог, що їх автор видає за вищі сили, не проводячи певної різниці. Він впевнений, що покликання, яке він отримує – вище, але наслідки можуть коштувати йому життя, тому і присутня така незабагнена і чудернацька непевність. Своє покликання ліричний герой називає «сумним» – це теза, за нею є пояснення. Автор зазначає, що слід любити все прекрасне і земне, а ототожнення цих понять і є покликанням. Письменник обіцяє говорити правду «бульдогам», – така метафора не є штучною.

«Клятими» називає автор свої зрадливі очі, що обманюють його благами недосяжними, але все ж бажаними десь у самій глибині. Але затишок, до якого він прагне, видається йому глухим, безвихідним. Автор не бачить альтернатив такого «щасливого» буття, він прагне діяти.

В. Симоненко порівнює поняття «завести свій дім» із «звести кубельце», ніби ставлячи їх в один синонімічний ряд. Але смислове навантаження різне. Кубельце звиває гадюка, кубельце звиває той, хто має замисел чорний, бездуховний. Особисте щастя для Симоненка протиставлено щастю людському. Він настільки впевнений у результативності своєї боротьби, що унеможливує навіть крихту щастя для себе. Тавтологія «серце, серце», що порушує форму сонета, – авторська ремарка у творі, так само, як і уточнення «можливо, совість власна».

Василь Симоненко був відданим патріотом своєї країни, інтереси народу були для нього понад усе. Споглядаючи навкруги неправду, поет створює чудові зразки патріотичної та громадянської лірики. Батьківщина для В. Симоненка – це синонім рідного українського народу. Не дивно, що саме цей твір зазнав найбільших цензурних та редакторських коректив. Написаний з позицій морального максималізму В. Симоненка, він не міг бути надрукований навіть у період «хрущовської відлиги».

Поетика сонетної форми В. Симоненка багатобарвна та різноманітна, автор вдається до алегоричних зіставлень, метафор, оригінальних епітетів. Поет широко використовує синоніми, влучні порівняння, образні метафори та епітети.

Уся творчість митця – в руслі поезики, основи якої заклав великий Кобзар, яку розвивали Леся Українка, М. Рильський, В. Сосюра, А. Малишко. Автор вразив читача неформалістичними новаціями, не вишуканим мереживом слів, а осяянням краси власної душі, справжністю почуттів, інтелектуальною досконалістю й поетичним завзяттям.

Література

1. Брюховецький В. Хто найдужче любить життя. *Українська мова і література в школі*. 1985. №1. С. 13–18.
2. Гончар О. Витязь молодого українського поезії. Лебеді материнства. Київ, 1985. 167 с.
3. Симоненко В. Берег чекань. Вибір і коментарі Івана Кошелівця. Київ : Наукова думка. 2001. 210 с.

Вікторія Дерев'янна

Науковий керівник – **Галина Авксентьєва**

Поетикальний аспект романістики М. Гримич

Марина Гримич – одна з провідних майстринь сучасного українського літературного процесу, яка займає почесне місце серед найпопулярніших представників національного мистецтва. За романи «Ти чуєш, Марго?» (2000), «Варфоломієва ніч» (2002) та «Егоїст» (2003) письменниця отримала відзнаку «Коронація слова», за наукову статтю «Інститут власності у звичаєво-правовій культурі ХІХ – початку ХХ ст.» (2004) була нагороджена премією імені Тараса Шевченка.

Літературний критик Н. Овчаренко зазначає: «Твори Марини Гримич є помітним явищем в українській сучасній прозі нового тисячоліття. Вона належить до плеяди жінок-авторів сучасної актуальної літератури, у чиїх творах майстерність поєднана з новаціями стилістичними, інтонаційними, формотворчими, жанровими» [5]. Як авторка культових романів («Магдалинка» (2003), «Фріда» (2005), «Пор'ядна львівська пані» (2006), «Великий секс у Малих Підгуляївцях» (2006), «Paloma Negra (Чорна голубка)» (2008), «Антипедагогічна поема» (2010), «Острів білої сови» (2010), «Second Life (Друге життя)» (2010), «Падре Балтазар на прізвисько Тойво» (2017), «Ажнабія на червоній машині» (2018), «Клавка» (2019)), Марина Гримич орієнтується на висвітлення моделі світу, в якому фемінне буття має стояти на рівні із маскуліним. У такому

баченні простежується її переосмислення історії та орієнтир на психологізм, які є провідними у творчості письменниці.

Важливим засобом психологізму виступає дискусія, в якій можна простежити філософський погляд мисткині на непрості та заплутані події, що висвітлюються через звичайні речі. Показавши буденність та те, до чого звикли головні персонажі, Марина Гримич плавно переходить до опису того, що навряд колись відбуватиметься з ними, та є плодом їхньої уяви, асоціацій або фрагментами чужого життя. На підкріплення цього твердження наведемо, як приклад, розмову маленької Марго з графинею фон Цигельдорф із твору «Ти чуєш, Марго?»: « – Саме жінка зробила виклик системі, в якій жила, виклик раю. І з гордо піднятою головою пішла з нього. Пішла на свободу. Запам'ятай, моя дівчинко, жінка – це першопричина знаходження свободи людством. Жінка – це першопричина знаходження землі людством. А чоловік за це її ненавидить...» [4, с. 167]. Наведена цитата висвітлює жінку як образ свободи та першості, який іде проти чоловічих заборон, намагаючись довести власну вагомість і перевагу. Подібний опис викликає дискусійне питання стосовно соціальних інститутів матріархату та патріархату, до яких звернулася у творі Марина Гримич.

Залучаючи іронію, авторка відтворює історію, яка зображена через образ утопічної та химерної держави, в новітньому матріархальному амплуа. Вона дотримується головної ідеї – донести читачам у дуже дотепному викладі те, що людство бере свій початок саме від матріархального устрою, який лише згодом поступився місцем патріархальному.

Варто наголосити на тому, що її твори визначає заміна документальних фактів міфами, через які змінюється загальне враження про головних героїнь та простежується натяк на їхню подвійну натуру, що особливо чітко можна побачити у романі «Егоїст». Авторка, розвінчуючи брехливі розповіді про минуле життя українського народу, надає про них дуже уявну розповідь, при тому що вона ретельно описала побут, риси зовнішності та поведінки, за якими легко розпізнати походження персонажів: «...велика рука з довгими пальцями і довгими нігтями – це не панська рука. Панська рука невеличка, вузька, непристосована до роботи з середніми, ближче до маленьких, аніж до великих, пальчиками і круглими, ледь розширеними догори нігтями... Георгій був ошелешений, коли побачив цей відігнутий мізинчик. Саме так тримала філіжанку кави Скоропадська... Він автоматично поглянув на руку Євдокії: вона тримала горнятко з чаєм, відвівши маленький мізинчик з маленьким ніжно-рожевим нігтиком» [2, с. 75]. Дослідниця Н. Розінкевич зазначає: «Суб'єктивний погляд на події засвідчує, що завдання письменника полягає не стільки в описі подій, які реально відбулися, з максимальною неупередженістю і об'єктивністю, скільки у вираженні власної точки зору, індивідуальної їх оцінки» [6].

Для типового постмодерного твору не притаманна динамічність сюжету, адже оповідь переважно зосереджується навколо стосунків героїв та насичена їхніми внутрішніми переживаннями та роздумами. Зразком такого твердження може виступити роман Марини Гримич «Клавка». Головна героїня – машиністка Клавдія, яка працює секретарем у Спілці письменників України та є свідком усіх неподобств, що траплялись з талановитими митцями, яких нагороджували клеймом ворогів народу чи шпигунамий просто знищували як морально, так і фізично. Влучною є думка критика Т. Белімової: «Період української літератури, до якого звертається М. Гримич, прикметний тим, що на хвилі загального емоційного піднесення після перемоги в Другій світовій війні українські письменники намагались вмістити в прокрустове ложе соцреалізму той художній і життєвий досвід, який був цілковито чужий...» [1, с. 16]. Історія стала основою сюжету роману «Клавка», для якого ще одним невід'ємним засобом поезики є психологізм, висвітлений через зображення емоційного стану, внутрішніх переживань персонажів та спроб пізнати себе й інших.

Аби показати загальну атмосферу, що панувала на території нашої держави, письменниця звернулася до фемінізму як засобу характеротворення героїнь, адже жіноча стать наче отримала право голосу, але із ним ніхто так і не почав рахуватись: « – А що – дами? Вони в меншості. Вони взагалі у світі карт завжди в меншості. І в реальному світі – вони не на перших ролях. І в Спілці вони в меншості. Як любить казати Варвара Чередниченко, у нас у Спілці не три національності – українці, росіяни і євреї, – а чотири. Четверта національність – це жінки, і явно в приниженому стані» [3, с. 146]. Але головна героїня виборола таку можливість та цілком змінила хід своїх думок, почала ретельно аналізувати все, що траплялось у Спілці, змогла протистояти натиску залицяльників і зрозуміти хто ким є насправді. Марина Гримич показує еволюцію особистості

Клавки, адже з закритої в собі, невпевненої молодій жінки, яка жертвувала навіть вихідними заради роботи, вона перетворюється у людину із холодним розумом, яка могла б стати висококваліфікованим керівником.

Не менш захоплюючим є образ іншої героїні – Єлизавети Петрівни, на яку Клавдія працювала машиністкою. Дослідниця Т. Белімова надає жінці наступну характеристику: «Крім історичних постатей тодішнього літературного процесу в Україні, авторка конструює багато збірних образів, які мали реальних прототипів. Такою, скажімо, є письменниця російського походження Єлизавета Петрівна Прохорова, правовірна представниця керівної партії з бездоганною соціальною анкетою; однак вона не втратила людських чеснот...» [1, с. 119]. Дізнаючись про жінку все більше, читач проникається її важкою долею. Єлизавета Петрівна, народившись у робітничій сім'ї, мала самостійно виборювати право на гарне життя. Її дратувало твердження чоловіків: «Що взяти з баби...» [3, с. 254]. Письменниця, не роздумуючи, починала перепалку, щоб довести рівність обох статей та вагомість жінок, тобто відстоювала феміністичну позицію.

Іншою представницею фемінізму є Неля Мусіївна Сіробаба: «Мешканці будинку лише встигали дивуватись, як у дуже посереднього та й недолюбленого редакторами Павла Миновича Сіробаби зростає матеріальний добробут: адже він аж ніяк не міг похвалитися хорошими гонорарами. Це приписували здатності Нелі «крутитися». Навіть у голодну зиму 1946-1947 року їй вдалося зробити навар... Два місяці вона простояла на базарі, захворіла на бронхіт, змарніла, але привезла додому машину, а крім того, щедро поділилася заробітком з односельчанами чоловіка...» [3, с. 133]. Вона – представниця побутового матриархату, що здатна вижити у будь-яких умовах та звільнитись від утисків, які зазнавала її стать. Через цей образ Марина Гримич показала жінок, які пристосувались до тодішньої системи і змогли самореалізуватися в ній.

Таким чином, для романістики Марини Гримич характерні такі риси поетики, як: міфологізм та історизм, які здатні змінювати один одного чи підтримувати єдине ідейно-тематичне спрямування, що допомагає залучити не лише підготовлених читачів; іронія, яка викривається через прийом дискусії та надає творам більшого колориту й забарвлення; фемінізм, що є визначальним для роману «Клавка», як засіб характеротворення головної та другорядних героїнь; психологізм, спрямований на розкриття внутрішнього світу персонажів, та їхні спроби пізнати й осмислити добро і зло, вірність і зраду, особисте і суспільне.

Література

1. Белімова Т. «Клавка» – роман про літературу, кохання й Київ. *Слово і час*. 2019. №10. С. 116–122.
2. Гримич М. Егоїст. Київ : Дуліби, 2006. 324 с.
3. Гримич М. Клавка. Київ : Нора-Друк, 2019. 336 с.
4. Гримич М. Ти чуєш, Марго? Київ : Дуліби, 2012. 212 с.
5. Овчаренко Н. Роль термінів у індивідуальному стилі Марини Гримич. URL: file:///C:/Users/3D/Downloads/Nzfn_2014_1_34.pdf.
6. Розінкевич Н. Подорожні записки Марини Гримич «Бранзолія» як приклад української нарративної літератури. URL: file:///C:/Users/3D/Downloads/Litpro_2015_6_14.pdf

Анна Шаповал

Номінація як засіб вираження мовної особистості протагоніста художнього твору

Однією з основних характеристик лінгвокультурологічних особливостей мовної особистості художнього твору є аналіз вербально-семантичних характеристик, що маркують авторське ставлення до персонажа. Номінування протагоніста як мотиваційно-прагматичного засобу характеристики персонажа художнього твору розділено на три етапи: авторське номінування; номінування співрозмовника (інших персонажів); самономінування.

Всебічний трьохрівневий аналіз дозволяє всебічно розглянути мовну особистість персонажа з таких позицій: ставлення автора до персонажа, ставлення інших персонажів до протагоніста, ставлення персонажа до самого себе. Авторське номінування в даному дослідженні виступає функціонально-змістовним маркером ідентифікації суб'єкта.

Аналіз номінацій як засобу вираження мовної особистості персонажа є одним із найпоширеніших способів характеристики мовної особистості. Матеріал дослідження надав можливість зіставлення мовної особистості персонажів, що репрезентують різні лінгвокультури та різні світогляди, видається необхідним стосовно творчості П. Бак та П. Загребельного. У творі «Імператриця» Перл Бак розкрила перед англійськими читачами китайську мовну особистість